

I sagen

Dansk Komponistforening

mod

Foreningen af Højskoler og Landbrugsskoler

blev af nævnet angående vederlag for benyttelse af litterære og kunstneriske værker samt fotografier den 4. juni 1971 afsagt følgende

kendelse:

Ved kendelse afsagt den 17. september 1965 af det i henhold til § 54 i lov nr. 158 af 31. maj 1961 nedsatte nævn angående vederlag for benyttelse af litterære og kunstneriske værker samt fotografier bestemtes, at de indklagede, Foreningen af Højskoler og Landbrugsskoler, overfor klagerne, Dansk Komponistforening, burde anerkende, at der for optagelse af melodier i "Folkehøjskolens Sangbog" 15. udgave 1. og 2. oplag skulle ydes komponisterne et vederlag på 50 kr. pr. melodi for et oplag på 15.000 eksemplarer.

Mellem parterne er nu opstået tvist om størrelsen af det vederlag, som i henhold til lovens § 16 skal ydes komponister for optagelse af melodier i senere oplag af nævnte sangbog, og da denne tvist ikke har kunnet løses ved forhandling mellem parterne, har klagerne ved klageskrift af 22. juni 1970 indbragt tvisten for nævnet.

I sagens behandling har deltaget højesteretsdommer Henrik Tamm, landsretssagfører H. Fischer-Hansen og kontorchef i ministeriet for kulturelle anliggender W. Weincke.

Klagerne har nedlagt påstand om, at der for optagelse af melodier i sangbogens 15. udgave 5. og 6. oplag ydes komponisterne et vederlag på 75 kr. pr. melodi for et oplag på 15.000 eksemplarer.

De indklagede har nedlagt sålydende påstand:

Principalt at komponisthonorarerne for de melodier, som ejes af komponisten selv, hans efterlevende enke eller umyndige livsarvinger, med virkning fra og med 7. oplag af Højskolesangbogens 15. udgave pristalsreguleres i forhold til de ved

nævnskendelsen af september 1965 fastsatte honorarsatser, medens honorarsatserne for de øvrige i Højskolesangbogen optagne melodier forbliver uændret som i 1965-kendelsen fastsat,

Subsidiært (d.v.s. for det tilfælde at Nævnet ikke som principalt påstået vil fastsætte forskellige honorarsatser, alt efter hvilke rettighedshavere der er tale om) at samtlige honorarsatser forbliver uændrede som i nævnskendelsen af september 1965 fastsat.

Mest subsidiært, at honorarsatserne vedrørende samtlige melodier pristalsreguleres som i den principale påstand påstået med virkning fra og med 7. oplag af Højskolesangbogens 15. udgave.

Dansk Musikforlæggerforening har givet møde under sagen og udtalt sig til støtte for klagerens standpunkt.

Sagens omstændigheder er følgende:

Som anført i kendelsen af 17. september 1965 udgjorde betalingen for melodier, der optages i sangbøger, efter et af klageren den 17. maj 1952 udsendt cirkulære, 25.00 kr. pr. melodi beregnet for hvert oplag, der kan variere fra 4000 eksemplarer indtil ca. 6000 alt efter, hvad der må anses for rimeligt.

Ved en den 11. september 1967 mellem klageren og Dansk Musikforlæggerforening indgået overenskomst bestemtes følgende:

"For afståelse til trediemand af melodier eller mindre andre musikværker til optagelse i sangbøger og lignende samleværker gælder efter aftale mellem Dansk Musikforlæggerforening og Dansk Komponist-Forening følgende regler:

1. Værker optaget i sangbøger beregnet til brug ved gudstjeneste eller til undervisningsbrug.

Hvor et forlag i henhold til ophavsretslovens § 16 optager værker i sangbøger til ovennævnte formål, fastsættes betalingen til 75 kr. for et oplag på indtil 10.000 eksemplarer og derefter yderligere 37,50 kr. pr. påbegyndt 5.000 eksemplarer.

2. Værker der optages i andre sangbøger.

Tilladelse til benyttelse gives på vilkår, at ophavsmanden selv bevarer alle rettigheder til opførelse og mekanisk gengivelse, samt ret til offentliggørelse også andetsteds.

Betalingen er 150 kr. pr. værk pr. oplag på indtil 10.000 eksemplarer, og derefter yderligere 75 kr. pr. påbegyndt 5.000 eksemplarer."

Den 2. oktober tilskrev klagerne de indklagede således:

"Til Deres orientering vedlægges hermed en mellem Dansk Musikforlæggerforening og Dansk Komponist-Forening pr. 11. september indgået overenskomst, hvis tarif for benyttelse af beskyttet melodistof også må anses som gældende for Højskolesangbogen. Den i nævnskendelsen fra 17. september 1965 til Foreningen af Højskoler og Landbrugsskoler ydede rabat vil selvfølgelig blive opretholdt, således at der fra nu af tilkommer komponisterne et vederlag på kr. 75,00 for et oplag på indtil 15.000 eksemplarer."

Der fandt derefter en brevveksling sted mellem parterne, hvorunder klagerne accepterede, at den ved kendelsen fastsatte pris var lagt til grund også for 3. og 4. oplag, men krævede de nye priser overholdt for fremtidige oplag. Dette afvistes af de indklagede.

Sagen blev forelagt Monopoltilsynet, som i skrivelse af 3. november 1969 udtalte, at "Tilsynet finder ikke, at den omhandlede overenskomst på det foreliggende grundlag som følge af det anførte er anmeldelsespligtig i henhold til monopollovens bestemmelser." Under monopoltilsynets behandling af sagen udtalte Dansk Musikforlæggerforenings advokat, at "overenskomsten alene er bindende for de musikforlag, der er medlemmer af Dansk Musikforlæggerforening, idet der med udtrykket "afståelse til trediemand" alene sigtes til afståelse til foreningens medlemmer."

Det er oplyst, at der i sangbogen er optaget 357 beskyttede melodier, og at retten til disse er fordelt således: komponister 39, enker efter afdøde komponister 5, andre arvinger 133 og musikforlag 180 melodier.

Om sangbogens 15. udgave er i øvrigt oplyst følgende:

<u>trykketidspunkt</u>	<u>udsendelse</u>	<u>antal eks.</u>	<u>udsolgt</u>
1. oplag	maj 1964	77.440	april 1965
2. oplag	april 1965		april 1965)
3. oplag	maj 1966	38.256	1. februar 1967
4. oplag	1. februar 1967	58.500	15. april 1968
5. oplag	1. februar 1968	76.500	1. maj 1970
6. oplag	1. februar 1970	ca. 60.000	

7. oplag ventes udsendt i efteråret 1971.

Den i overenskomsten af 1967 fastsatte tarif følges af samtlige andre forlag udenfor Musikforlæggerforeningen, der udgiver sangbøger, ialt tre.

Til støtte for deres påstand har klagerne anført, at den af dem nu krævede forhøjelse af vederlaget må anses for rimelig. Når man sammenligner cirkulæret af 1952 med overenskomsten af 1967, viser det sig, at den i denne periode skete prisstigning - således som den har fundet udtryk i pristal og forhøjelse af lønninger - kun i ringe omfang er indarbejdet. Efter ophavsretslovens § 16 kan komponister ikke nægte tilladelse til optagelse af melodier i værker af den i loven omhandlede art, men den, der udgiver sådanne værker, må være indstillet på til enhver tid at betale markedsprisen, og denne pris er den i overenskomsten fastsatte. Klagerne kræver ikke det fulde beløb efter overenskomstens tarif, men giver de indklagede en favørstilling. Nævnets kendelse af 1965 er afsagt på det dagældende grundlag for, hvad der betales for andre værker, og udelukker derfor ikke den påståede forhøjelse, som må ses under hensyn til den i dag gængse markedspris, nemlig overenskomsten af 1967, ved hvilken der ikke er tænkt specielt på Højskolesangbogen. For så vidt de indklagede har procederet på en sondring mellem de tilfælde, hvor rettighederne ejes af ophavsmanden selv, deres enker eller umyndige livsarvinger, og andre tilfælde, er denne sondring uden hjemmel i loven; også når rettighederne er overdraget til et musikforlag, får komponisten andel i vederlaget, og deres interesse i en forhøjelse er der-

for den samme i disse tilfælde. Med hensyn til spørgsmålet om en pristalsregulering af vederlaget bestrides det, at nævnets afgørelse kan gå ud herpå, og en forhøjelse alene i overensstemmelse hermed vil ikke give komponisterne markedsprisen. Forhøjelsen bør have gyldighed for 15. udgave 5. og 6. oplag, idet de indklagede har haft mulighed for at indkalkulere forhøjelsen i bogens pris.

Dansk Musikforlæggerforening har tilsluttet sig klagernes procedure og har særligt fremført, at sondringen mellem komponister etc. og rettighedshavere, til hvem der er sket overdragelse, beror på en fundamental misforståelse.

De indklagede har gjort gældende, at man fra deres side gerne vil medvirke til en rimelig forhøjelse, når denne kommer komponisterne etc. til gode. Lovens § 54 kan rent juridisk ikke være til hinder for en sondring efter, hvem der er indehavere af rettighederne. De indklagede udbetaler 65.000 kr. årligt for melodier, og en enkelt melodi vil indbringe komponisten 1.000 kr. pr. udgave og 13-15.000 kr. i hele beskyttelsestiden. Både sociale og kunstneriske hensyn gør sig gældende på en anden måde, når rettighederne til en melodi ikke er overdraget, og det bør gå ind som et moment i afgørelsen, om ordningen generelt virker rimelig. For kendelsen af 1965 har cirkulæret af 1952 ikke været afgørende, og klagernes påstand indeholder et krav om en forhøjelse på 50% d.v.s. langt udover, hvad prisstigningen indebærer. Overenskomsten af 1967 er indgået mellem de to grupper, der deler honorarerne, og er ikke bindende for Højskolesangbogen. Beregnet på grundlag af pristallet skulle vederlaget efter kendelsen af 1965 forhøjes til 63 kr. 50 øre pr. 1. juli 1970 og til 64 kr. 85 øre pr. 1. januar 1971 pr. melodi. Nævnets afgørelse bør tidligst få virkning for 15. udgave 7. oplag, idet trykketidspunktet må være det afgørende, og dette oplag er det første, der trykkes efter sagens indbringelse for nævnet. De indklagede har foretaget afregning for 5. og 6. oplag, og det vil medføre ulemper, om der nu skal foretages efterbetalinger.

Nævnet må efter det under sagen fremkomne anse det af klagerne påståede vederlag på 75 kr. pr. melodi for et oplag på 15.000 eksemplarer - hvilket er lavere end for andre sangbøger - for rimeligt. Selv om udgangspunktet tages i kendelsen af 1965, bør der efter nævnets opfattelse ved en forhøjelse lægges vægt ikke alene på prisstigningen, men tillige på den almindelige lønmæssige fremgang, således som dette også har fundet udtryk i overenskomsten af 1967.

Ved fastsættelsen af vederlaget finder nævnet ikke, at der er en sådan forskel mellem de tilfælde, hvor rettighederne indehaves af komponister selv etc. og de tilfælde, hvor rettighederne er overdraget, at der er grundlag for at sondre mellem disse grupper, således at der alene sker forhøjelse for førstnævnte gruppes vedkommende.

Det af nævnet nu fastsatte vederlag bør gælde ikke blot - som af de indklagede påstået - for 15. udgaves 7. oplag, men også for 5. og 6. oplag, hvorved bemærkes, at klagerne har fremsat deres krav overfor de indklagede før trykningen af disse oplag.

Efter den ved sagen givne anledning bemærkes iøvrigt, at lovens bestemmelser ikke ses at være til hinder for, at der af nævnet kunne træffes afgørelse om regulering af det fastsatte vederlag på grundlag af pristallet.

T h i b e s t e m m e s :

De indklagede, Foreningen af Højskoler og Landbrugsskoler, bør overfor klagerne, Dansk Komponistforening, anerkende, at der for optagelsen af melodier i "Folkehøjskolens Sangbog" 15. udgave 5., 6. og 7. oplag skal ydes komponisterne et vederlag på 75 kr. pr. melodi for et oplag på 15.000 eksemplarer.

Tamm

W. Weincke

H.Fischer-Hansen

Udskriftens rigtighed bekræftes.

København, den 4. juni 1971.

Birgitte Marcantoni,
ass.